

T e č n o u č i l o.

Kazavni poduk.

Š o l a.

Snova. Učenik, učenec; miza, stol, šolska tabla, stojalo, kreda, goba, klopi, bukve, pisavne bukvice, ploščica, pisalo, ravnilo, papir, pero, svinčnik, tinta, tintnik (černilnik), peresni nožek, velika abecednica, podoba; peč, vrata, okna, stene, tla, strop.

Učba. Otroci! kje ste zdaj? Kaj delate tukaj? Kaj se učite? Ne samo brati in pisati se bote učili v šoli, temuč še veliko drugih reči, ki vas bodo zelo veselile. Poglejmo malo po šoli, kaj tukaj vidimo! — Kdo je v šoli? Kdo se pogovarja z vami in vas uči? Kaj dela učenik? Otrokom, ki hodijo v šolo, pravimo šolarji ali učenci. Recite: Mi smo učenci! Učenik ima pridne učence zelo rad; pridni učenci pa imajo tudi učenika radi. V taki šoli je veselo. — (Na mizo kazaje): Kaj je to? Iz česa je miza? Kdo jo je naredil? Čemu je tukaj miza? Tudi doma imamo mizo. Ktera je večja, ta ali doma una? Miza je štirivoglata ali podolgasta, nektera tudi okrogla; ima štiri noge in miznico; je bela, olikana ali pobarvana. Povejte zdaj sami kaj od mize! Kaj je to (stol)? Iz česa je stol? Kdo ga je naredil? Čemu je? Poglejmo ga bolj na tanko! Tu gori se usedemo; recite: „To je stolov posed.“ Na koga pa je posed priterjen? Kaj pa je še pri stolu, da se lahko naslonimo? Stol ima posed, naslon in noge. Recite to sami! Mislite zdaj na stole doma! Ali so vsi taki, kakor ta stol? Kakošen je čevljarjev stol? — Poglejte to le (tablo)! Kdo ve, kaj je to? Ali imate doma tudi tako tablo? Kako pravimo tej tabli, ker je v šoli? Šolska tabla je lesena in štirivoglata. Na tablo pišemo in risamo. — Tabla stoji in sloni na stojalu. Koliko nog ima stojalo? S čim pišemo na tablo? Kakošna je kreda ali mel? Kreda se dobi iz zemlje. Zakaj mora tabla črna biti? — Kaj je to (goba)? Čemu je goba? Potipaj gobo! Ali je suha ali mokra? Zakaj mora goba mokra biti? — Kje sedite zdaj? Iz česa so klopi, in kdo jih je naredil? Povejte še enkrat, kaj smo rekli, da ima stol? Kaj ima pa klop? Klop ima posed, poličico, sprednji in zadnji naslon. Recite to sami! V eni klopi lahko sedi več učencov. Ali sta si stol in klop kaj podobna? — Kaj pa je to (bukve)?

Pervenci, to je, tisti, ki ste še le v šolo začeli hoditi, nimate bukev, pa jih bote kmalo dobili, če se bote pridno učili. Bukve imajo stranice in liste; so v usnje ali v papir vezane, ali pa niso vezane. Vsak list ima dve strani. Imamo berilne bukke ali kujige, pa tudi pisavne in s podobami. Povejte zdaj sami kaj od bukev! Kaj pa imam zdaj v roki (tablico)? Recite: „To je tablica ali ploščica.“ Iz koga je tablica? Kakošna je? Na ploščico pišemo s kamnitnim pisalom. Tukaj pa imam nekaj (ravnilo), kar malokdo vé, kaj da je. Recite: „To je ravnilo.“ Iz česa je ravnilo? (Učenik naj naredi na tablo z ravnalom in s kredno eno ravno čerto.) Vidite, otroci! brez ravnila bi ne bil mogel narediti take ravne čerte. — Na tablo in na ploščico pišemo, — na koga pa še? — Kakošen je papir? Na tablo pišemo s kredno, na ploščico s pisalom, — s čim pa na papir? — Peresa nam dajejo gosi, pa imamo tudi jeklene. — S čim pa pišemo še na papir? — Svinčnik je večidel v les vdelan; moramo ga véčasi porezati. — Še enkrat povejte, na koga pišemo s kredno? s pisalom? s peresom? s svinčnikom? Čemu pa nam je tinta ali črnilo? Koga pomakamo v tinto? Kakošna je tinta? Zakaj mora biti tinta črna? Tinto imamo v tintniku, kamor jo iz tintnice prilivamo. Véčasi imamo pri tintniku tudi pések v peskovnici; s peskom potresamo mokro pisanje, da se ne zmaže. — S peresnim nožkom pero režemo. Veliko abecednico imamo na steni, da jo vsi lahko vidimo. — Kaj pa nam ta podoba kaže? Ali imate tudi doma ktero podobno? Kakošna? — Ktere reči pa še vidite v šoli? Kdaj kurimo v šolsko peč? — zakaj? — Čemu so nam vrata? — Skozi okna se nam svetí, da vidimo brati, pisati i. t. d. Koliko sten imamo v šoli? Stene so zidane, pobeljene i. t. d. — Po tleh so deske vložene. Koga je vse na tleh? Po tleh tudi hodimo. — Strop je nad nami. — Imenujte še enkrat vse reči, od katerih smo se danes pogovarjali! — Reči, ktere rabimo pri pisanji, imenujemo pisavno orodje. Naštejte mi pisavno orodje! Imenujte še druge reči, ktere so v šoli! Reči, ktere morajo biti v šoli, se imenujejo šolsko orodje.

Šolske postave.

Nekaj dni potem, ko se je šola začela, so prišli gospod fajmošter v šolo. Prijazno so pogledali učence, ter jih tako le nagovorili:

Ljubi učenci in učenke! Prav vesel sem, da vas veliko vidim v šoli. Otroke, ki radi hodijo v šolo, imamo vsi radi, zato ker se tukaj veliko lepega učé in vadijo, da so potem dobri in pošteni ljudje. Kdor se hoče v šoli kaj naučiti, mora pridni biti, to je, učenec ali učenka mora vse rad in na tanko ubogati in storiti, kar v šoli ukazujemo. Kaj ne, da bi bili vsi radi pridni? To bo lepo in veselo, ko bomo imeli polno šolo pridnih otrok! Kako se morajo učenci obnašati, da bi bili pridni, nam pa povejo neke pravila, ki jim pravimo šolske postavave. Iz teh postav vam tedaj nekaj povem. Poslušajte!

1. Vsak učenec mora v šoli na tanko in rad ubogati. Šolska postava pravi: „Storite voljno in na tanko vse, kar se vam ukaže; ne storite pa nikoli keje tacega, kar vam vaši vikši prepovedujejo. — Pokorščina je prva dolžnost vsakega učenca.“

2. Vsak učenec naj bo prav pridni doma in v šoli. Šolska postava pravi: „Oči in ušesa imejte vedno obrnjene na nauk. Storite tudi doma vse, kar se vam v šoli naroči. Opravljajte pa tudi radi dela, ki vam jih starši opravljati ukazujejo.“

3. Vsak učenec naj ima vse svoje reči lepo vredjene, in naj bo pri vseh rečeh natančen. Šolska postava pravi: „Svoje orodje imejte zmiraj lepo zloženo in pripravljeno. Ne jemljite nikoli več v šolo, kakor kolikor za vsako učenje potrebujete. O pravem času pojdite z doma, in po poti v šolo se ne mudite. Po zimi ne hodite k peči, po letu ne k oknu, ampak koj na svoje mesto. Svoje orodje položite na polico pod klop, vzemite v roko to, kar najpred potrebujete. Tiho in mirno čakajte uka. Mislite, kaj bi vas utegnili vprašati, ali pa tiho berite iz kakih šolskih bukev. Brez dovoljenja ne smete hoditi iz svojega mesta, ne po svoji volji zdaj stati, zdaj sedeti, — klopi in sedežev v njih ne premeňevati. Ako imate učeniku kaj povedati, povejte pred naukom ali po nauku.“

4. Vsak učenec mora biti prijazen, priljuden, sramožljiv in čeden. Šolska postava pravi: „Po poti hodite tiho in pametno; pozdravite jih, kateri vas srečajo, in imenitnejim osebam se odkrite in priklonite. Ktere učenik v šoli brati ali odgovarjati pokličejo, naj vstanejo in se lepo vstopijo. Ne smete si vseptavati ali za drugimi govoriti. Kadar

učenik ali kdo drugi imeniten pride v šolo, mirno vstanite, in tako dolgo lepo stojite, dokler se vam ne reče sedi. Kadar se bere imenik, odgovarjajte dosti glasno: Tukaj! — Preden greste z dóma, opravite svojo potrebo. Po poti ne smete nikjer svoje potrebe opravljati. — Svoje orodje imejte čedno. Preden gresta z dóma, pogledjte, ali je vaša obleka čedna. Obraz, roke in noge si umijte, lase lepo poravnajte. Pred šolo si blato ali sneg otrebite. V šoli ne mečite koscev papirja ali kaj drugega pod klopi.“

5. Učenec mora biti resničen. Šolska postava pravi: „Kdor prepozno pride, naj učeniku pové, zakaj ni mogel pred priti. Gorje mu, kdor si hoče z lažmi pomagati! Vsaka laž se ojstro kaznuje!“

6. Učenec mora biti pošten in pravičen, to je, mora vsakemu svoje dati in pustiti. Šolska postava pravi: „Ne poškodujte si bukev, pisov, obleke i. t. d. Ne poškodujte nikakor klopi, miz, stolov, oken, zida, drevja i. t. d. Nikomur nič ne vzemite, — in če vam starši ne dovolijo, ne smete kaj kupovati in prodajati.“

7. Učenec mora biti s svojimi součenci prijazen, zločin in ustrežljiv. Šolska postava pravi: „Pozdravljajte se na poti v šolo in kadar pridete v šolo. Ne zmerjajte se: ne zaničujte eden drugega zavoljo slabejše glave ali telesnih nadlog. Ne očitajte tistim, kateri so bili v šoli svarjeni ali kaznovani, in ne pravite tega drugim.“

8. Učenec se mora pa tudi prav spodobno obnašati, kadar moli ali posluša božjo besedo, naj si bo doma, v šoli ali v cerkvi. Šolska postava pravi: „Pri molitvi pred naukom in po nauku vstanite, roke povzdignite, in pobožno molite. Med naukom sedite ravno, ne šeptajte, z rokami si ne igrajte, z nogami ne ropotajte in ne mahajte, ne jejte, in ne kažite jedi. Kadar greste iz šole v cerkev, pojdite po dva in dva, tiho in mirno. V cerkvi klečite ali stojte, pobožno molite ali pojte. Seboj imejte molitvene ali pesemske bukve. Ne ozirajte in ne prehajajte se preširno!“

Da bi se pa vsi učenci in učenke lahko spominjali, kaj šolske postave ukazujejo, vam jih pustim v šoli. (Jih obesijo na steno.) Kmali bom prišel zopet k vam, in bom poprašal, kako bote ubogali.

Tako so govorili gospod fajmošter, in učenci so jim v zahvalo zapeli še to le pesmico:

Sem mlad in še majhen,	In ptičice drobne
Pa šolar sem že,	Že zgodaj pojó,
Za uk mi veselo	Studenci po bregu
Tak bije srcé.	Tak urno tekó; —
Saj béelice tudi	Le jaz bi pa leno
Podvizajo v cvet,	Zapravljaj svoj dan, —
Šumé in berejo	Me vari Bog tega, —
Sladčico in med.	Ne bodem zaspan!

Prav rad bom ubogal
Vse v šoli, domá,
In lepo se vedel,
To srečo mi da. —
Prav pridno, pazljivo
Se bodem učil,
Tak zlate nauke
Bom v serce sadil.

Naj gre rakom žvižgat!

Kdo? — „kozopersk.“

Ker rabi „učit. Tovarš“ za mesce slovenske imena, naj spregovorim nekoliko besedic zastran neslanega imena „kozopersk.“ Bes ga plentaj, kdor ni vedil tega mesca po naše, po kaki lepši stvari kerstiti, kot po . . . Ktera slovenska deklica bi ne zarudela, ako bi ji bilo n. pr. povedati, da se je zaročila mesca kozoper . . .? Fej te bodi! bi rekla in umolknila. — Kaj je pa storiti? mar novo lepše ime skovati? — Kaj še; saj ga že davno imamo, pa ga vsi še ne poznamo: vinotok se mu pravi. Glejte lepega imena po preblagi kapljici — po sladkem vincu (moštu), ki ga ondaj točimo in pretakamo. Ni li lepše od nemarnega . . . kozoperska? — Kod pa rabijo ime vinotok? Po Štajarskem. Kdo ga rabi ondot? Dobro pomnim, da sem ga bral jaz najprej v celjskih „Slovenskih novinah“ l. 1849, ki jih je vredoval sedANJI gimn. učenik ljubljanski, gosp. V. Konšek, ki je bil ondaj učenik celjski. Drugič sem bral ime vinotok (oktober) brez kozoperska v „računici za slovenske šole na deželi“ l. 1859, str. 53; tako je ostalo tudi v novem natisu te